

Gerhard Gerling

**Prodromus Alter Operis Tripartiti, in gratiam Medicinae concinnati : exhibens
Contenta Partis Primae summariter descripta**

Rostochii: Schwiegerovius, 1702

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn823324702>

Druck Freier Zugang

81. c - 10.

Ma. - 315t. 1-2

2
PRODROMUS

Alter

OPERIS

TRIPARTITI,

in gratiam

MEDICINÆ

concinnati,

exhibens

Contenta Partis Primæ

summariter descripta

GERHARDO GERLINGIO,

Susat. Westphalo, Med. Doctore,

nunc, Practico Rostochiensis.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Ampl. Sen. Typogr.

MDCCII.

PRÆ-NOBILISSIMIS, EXCELLENTISSI-
MIS ac EXPERIENTISSIMIS

DNN. BERNHARDO
BARNSTORFIO,

JOH. ERNESTO
SCHAPERO,

GEORGIO DE-
THARDINGIO;

cu,

gratiosæ

FACULTATI MEDICÆ

Hic ad Varnum

Constitutæ:

Hæc Primitias

offert

AUTHOR.

TRIENNIUM est *Quod* excurrit, *FAU-*
TORES HONORATISSIMI, quòd me be-
 volè excepistis & in numerum vestro-
 rum *Doctorum* recepistis, concessà *Licentià*
Hic Mea, quæ haberem communicanda, vivà
 voce proponendi; undè consequenter, publicè
 affixà scedulà aliquoties intimavi: quòd, præ-
 fertim *Artis Apollineæ Studiosos*, Principia
Hacce omnibus Medicina partibus applicandi
gratià, *Institutiones docturus* semper quatuor
Septimanae *Luces*, atque, *Mercurii die*, di-
 ctaturus *theses secundùm Principia Physica*
 è *Genesis* deprompta, insuper quòque, *serià*
hebdomadis ultimà, *Objectiones alicujus* ceu
Opponentis auditurus; quibus bis duobus die-
 bus *Alii pariter*, *Studium Medicum* non
 proficientes, *Medicinam tamen amantes*,
 accedere poterunt, & si vel scribere non
 placeret, saltè audire atque videre *XXIV.*
illas χαραγραφίας seu *Delineationes*, *solidio-*
ris impressionis causà, *totidem diebus* &
septimanis proponendas, quibus *Intellectus*
 debet formari ad percipiendum *litteralem Ge-*
neseos Macrocosmi sensum. Unde id, quòd
 hætenus habitum fuit obscurum, fiet clarum
 patebitque, quàm propriis & appertinentibus
 loquendi formulis *Primordia Natura in Hòc*
S. Scripturae apice sive *frontispicio* describan-
 tur,

tur, atque quantum inde Lucis fundatur per
 Physicam generalem aliasque Huic adbarentes
 Disciplinas. Verùm, Collatione erudi-
 enteque conversatione cuncta probabuntur,
 Et quæ bona visa fuerint, quinimò reverà ta-
 lia, retinebuntur Bonis: Interimque Nemini
 tentare nocebit.

Uteriora, Materiam Historia literaria
 suppeditantia, quæ aliàs in prefamine con-
 scribi solent, vide sis B. L. post Tractatum
 hujus Partis Primæ quartum Et ultimum, ad-
 dita (hisce nempe hujus Summariis:) Et scias,
 Primum Typis in 4to. excusum implere pa-
 ginas 37. Secundum, huncce numerum con-
 tinuare usque pag. 53. quibus juncta Phæno-
 mena tres paginas superaddunt.

Et consequenter III. Dissertatio Astrono-
 mica (præter $\sigma\chi\iota\alpha\gamma\gamma\alpha\phi\iota\alpha\varsigma$) propemodum 5.
 plagulas occupabit, atque IV. Collatio Exe-
 getica 9. plagulis aut 72. paginis vix compre-
 hendetur.

Hæc vice, Palmaria Partis primæ, aut po-
 tiora quæ in Eâ occurrunt, summariter re-
 censebo.

PARTE

PARTE igitur PRIMA
continentur

I.

Expositio ANALYTICA
Capitis Primi GENESEOS;

ET quidem literalem Sensem prosequens *Exegesis*, de
plurium Authorum Suffragiis, aut Variarum Opi-
nionum Collatione, haud sollicita, unicam & simplicem
Veritatem indagat, Ratione obediente, attamen liberâ,
& Experienciâ comite.

Distinguitur (1) juxta Sex Creationis Dies (2) Textus
Sacri Versibus (3) Versuum quorundam membris,

De Opere Primi Diei agitur numeris 25.

De Secundi Diei Automato numeris 34.

Tertia Dies, propter insertam Objectionem & aliqua-
lem Digressionem, 71. numeris conficitur.

Quartæ Diei 50. numerantur paragraphi.

Quintus & Sextus unâ comprehenduntur numerorum
serie, quæ 38. habet, quorum undecimo incipit Opus ul-
timi Creationis Diei.

§.

Addita est *Tabella Naturæ Primordiorum.*

II.

MELETEMATA PHYSICA

quorum.

Ium De *Natura*, 7. thesibus constat.

II. De Formis per *Motum* existentibus, thesibus 8.

A 3

III. De

- III. De Formis per *Quietem* existentibus, thesib. 7.
 IV. De *Formis* per Motus & *Quietis* Principia *ad Unum* constituendum *mixtis*, thesibus 8.
 §. Ubi quòque de ALCALI & ACIDO à 9. usque 20 *omum* sequentibus.
 V. De *Mixtis* motu excellentius præditis, eorumque formâ, thesibus 9.
 VI. De *Mixtis*, medio, inter Motum & *Quietem*, modo se habentibus, thesibus 10.
 VII. De *Materiis* formas hæc efficientibus, seu Motum & *Quietem* in *Mixtis*, per Vices multifariam *Causantibus*, thesibus 13.
 VIII. De *Formalium* harum qualitate in *Animantibus*, ejusque per accidentia notione, thesibus 29.
 IX. De *Viventium* (vel quasi) Longævitate, thesibus 13.
 X. De *Materia* Utrâque *formali*, præsertim de illâ, quæ est *Primi Elementi* thesibus 10.
 De *Alterâ*, quæ *Lucis* est & *Motum* principiat, thesibus 6.

§. *Phenomenon*, secundum eruta *Hæc Principia* *perpendendorum*, classis 1ma de *Igne* atque *calore*, numeris 67. 2da de *Meteoris*, numm. 53. 3^{ia} de *Mineralibus*, brevissimis duntaxat, quia de iis *Parte II^{da} & III^a* hinc inde tractandum veniet.

III.

DISSERTATIO ASTRO- NOMICA.

quâ proponitur

Opinio

Opinio Anti-Mosaica, aliis quidem multis probabilis
vel plausibilis, Text. I.

Eadem examinatur & refutatur, Text. II.

Solis vera Magnitudo & Distantia concluditur, Texti-
bus III. IV. ***

Luna, Planetarumque [Sole perpetuò superiorum]
ratio, V. VI. VII. VIII,

Inferiorum (aliqquando) nempe, Veneris, IX, & Mer-
curii, X.

Solis *Materia* & Stellarum qvalitas, XI, Luna, XII.

Aspectuum ratio, XIII, Denominatio, XIV. Epicrasis, XV.

Quæ Planetarum analogia cum Metallis, XVI.

In Sole atque Firmamento Miracula, tempore Josuæ,
XVII. Hiskia, XVIII. seqq. Tertium in Sole miracu-
lum, tempore Passionis Dominicæ, XXII.

Eclipsis Solis, anno 1684. $\frac{2}{12}$ Junii Visa, docet propor-
tionem Lunæ ad Solem, quæ alia erat ac depicta fuerat,
XXVII. **

Alteræ, anno 1694. $\frac{12}{22}$ Junii Visa, monstrabat ductum
& digressum colorum, XXVIII. XXIX. XXX.

Hinc Solstitii tempus disquiritur & difficultas quædam
remanet, XXIX.

Tertiæ, anno 1699. $\frac{13}{23}$ Septemb. Visa, ceu priora, quoad
proportionem Magnitudinis aut unitatem Distantiæ, Af-
serta fermè refutans, XXXI.

Eclipsis Luna, anno 1682. $\frac{11}{21}$ Februarii Visa, XXXI

Alteræ, anno 1695. $\frac{10}{20}$ Novembr. Visa, circa Positi-
vum umbræ terrestris quippiam admonerat, XXXIII.

Tertiæ, anno 1701. 22. Februarii admonens quædam

circa Lunæ Motum & porro satisfaciens Quæstioni? an
Hæcce moveatur circa proprium centrum? XXXIV.

Iterata calculatio, ad præced. Text. 21. XXXV.

Prolixior calculi deductio per modos arithmeticos,
XXXVI.

Allegata Relationum de Cometâ, annis 80. 81. Viso,
XXXVII.

Differitur de rationibus propter quas Stylus uterque
Calendarii in unum coaluerit, Novusque solus obtinerit.
XXXVIII.

§. Huic *Dissertationi Astronomica* adduntur, ob
ocularem demonstrationem, Tabellæ seu *Figure*; qua-
rum *primâ*, adumbratur Solis Magnitudo, indicio *Epi-
cyclorum Saturni, Jovis & Martis per Umbram Terræ
demonstrabilis: *secundâ*, Veneris Amphicyclus, itemque
Mercurii; ac utriusque Planetæ Varii Epicycli: *tertiâ*, de-
lineatur Eclipsis Solis anno 1684. Visâ. Quarta Tabula,
quatuor figuris totuplices dicti Cometæ (sub finem anni
1680. & initium 1681. quæ visus fuit) apparentias sistit.

IV.

COLLATIO EXEGETICA,

Auctoritatum, Rationum aliorumque
S. Scripturæ Locorum

quâ,

fusè iterando, repetitur.

[*Nota*, Ea, quæ, Principia, è sacro Fonte eruta, præprimis secun-
dant; pro majore vel minore Emphasi *. **. ***, asterismis
notata esse.]

Sectione I^{mâ} **O**pinionum varietas circa Solis Magni-
tudinem, Textu I.

Certa

Certa quædam examinatur, V. seqq.

Propria remonstratur, IX. seq.

Æstimatur secùs sentientis ratio & causa rationis, ex allegatis magni nominis Astronomi verbis, XI. seqq.

Profertur Digressionum sive Retrogradationum, in Planetis superioribus observabilium, evidens ratio *XIV. seq.

Ibidemque, per dubiè allegata Astronomorum, nimisquàm inter se discrepantium, de magnitudine aliorum Planetarum Sententia, XV. seq.

Quàm indignè & dissonè ipsa Luna reputetur nimis parva, XV. XVI. XVII.

Nostra Sententia, ipsi Genesi consona ac Rationi haud absona, repetitur, XVIII.

Nostre remonstratiōni applicatur Conjunctio Saturni & Jovis, quæ anno 1683. contigit, XIX.

Citatur aspectuum ratio in observatione Microcosmicâ, XX. Ulteriùs deeditur, XXI.

Expenditur Ratio, pro Magnificatione Solis, Planetarum, consequenter & aliorum (exceptâ Lunâ) sublimium, allegari solita XXII.

II. Conferuntur (Sectione secunda) Alia, etiamque Majorum nostrorum credula nimis persuasio, II.

III. IV. (hodieque nonnullorum, Sectione 9. text. 7.)

Utpote Qui perfunctoriè saltèm Hancce Genesios Relationem legerunt, ceu ad magis necessaria properantes & adminiculo Philosophiæ Aristotelicæ *Textum* explicantes, V.

Qui verò nunc, agnito Tenebrarum Positivo, superpetentibus Principiis, intelligi potest & præsentī ipsius Macrocosmi Constitutoni applicari, VI.

Indèqve perceptus Sensus aliis S. Scripturæ locis accommodari, VII.

Qvoad nomen *Himmel* / VIII. *Wolcke* / IX. cujus quæ partes, X. Nomina. XI. duplex acceptio, uti & *Cœli* XII.

Qvoad nomen *Sinſterniß* / XIII. Hujus alia acceptio XIV. XV. XVII. Alia adhuc, juxta Lib. Sap. cap. 17. v. 14. 16. 21. XV.

Ubi Positivum quid subinnuitur * Idem ex alio loco XVII. Conferuntur Loca Hiobi, XIX. XX.

*** Nomen *Eleffe* / sumptum substantivè, XXI. adjectivè, XXII. XXIII. Illud quatenus conveniat cum Materiâ tenebrarum, unâ cum connotatione Loci * ad centrum propioris, intellectarum, XXIV.

Advertitur nomen Hebræum, XXV. desideratur Germanicum, XXXIV.

Hujus Substantivi textibus 21. & 24. notati divisio, XXV. partiumqve ejus translocatio ab invicem remotissima, XXV. XXXIII.

Hujus Materiæ utrobique Usus, ibid. nimirum in Terra, XXX. XXXI. XXXII. In cœlo, ejusdem Materiæ, sed ad æthereum alteratæ, Usus ex parte idem, isqve activè talis, sectione 7ma text. 20. 21. 23. ex parte planè diversus ubi Æther non activè sed obedientialiter se habet, sectione 5ta text. I. 2. 3.

III. PRæter dictum Usus hujus Materiæ in pristino Statu ad imum relictæ, cœu ad Formam Macrocosmi maximè contribuentis, alia adhuc utilitas colligitur è Deut. cap. 33. v. 13. & (18) Ezech. cap. 31. v. 4. I.

Confertur ob vim hujus Materiæ figentem, & æreas partes in aqueas cogentem, singularis quædam Arbor in unâ Canariæ Insulâ *de Ferro* appellatâ, II. Ali.

Alius adhuc usus est, quòd hæc Materia Divinæ Justi-
tiæ inservire possit pro instrumento pœnæ, III. VII.

Notatur Anagrammatica fermè convenientia vocu-
larum תְּשׁוּמָה *tenebra* & אֶתֶר *æther* collatis pariter aliis
Scripturæ locis, III. (6)

Ex hæc Materiâ, Verùm ad Expansum alteratâ, & ite-
rum densando retendente, deducitur Frigus, IV. 1. sicut
Calor, à Materiâ huic contraria, ibid. 2.

Densationis per modum generatur ignis, & pro ma-
jore illius gradu vehementius ardet Hic, V.

Intelliguntur juxtim & alia S. Scripturæ loca, VI. VII.

Posthabitis autem harum & affinium vocularum si-
gnificationibus, iisque in proprio Geneseos sensu acce-
ptis, differentia tenenda est inter *Tenebras* & *Abyssum*,
Tenebras Physicus assumit inter sua Principia, **Abyf-
sum** non intelligit, VIII.

Adhuc, occasione Dicti **Habacuc** cap. 3. v. 10. me-
moratur tenebrarum Ætherisqve *materia* pro Medio au-
ditus inserviens, VIII. 5. 6. 7.

Eadem alterata, attamen loca sub Terris olim ina-
nia nunc replens, in memoriam revocatur ad locum Eze-
chiel. cap. 11. v. 15. IX

IV. Partem autem tenebrarum essentialiter muta-
tam quod attinet, cujus antea aliquoties men-
tio facta fuit, est hæc Pars Mundi Ætherea, I.

In hæc quæ Miracula porrò intelligantur, nempe, si-
quidem Physico liceat à Naturæ abstrusis ad arcana fidei
transcendere, præsertim & ut fidem mereantur Aquæ
Supra-caelestes, confertur & Ratione obediente expendi-
tur, quod legitur de fisso seu aperto Firmamento, Matth.
3. v. 16, Marc. 1. v. 10. II. III. IV. V. Eæ-

Eadem *Aq̄æ*, ipsi Firmamento, circa axem hujusque utrumque extremum sive Polos revoluto, incumbentes inculcantur, *VI.*

Attentaque sub obedientiâ Fidei Ratio (in Articulo Creationis) informatur porrò de Aq̄is ceu gravibus Firmamenti convexo incumbentibus, per distinctionem inter Centrum Tendentiæ & Centrum Gravitatis, *VII.*

Quid, quoad Motum vel Stagnationem, de hisce Aq̄is possit aut non possit prædicari, *VIII.*

Et, cur Circumvolutionem Firmamenti causent, nimirum (prout loquitur Cic. i. Tuscul. quæst. columnâ mihi 179. lit. E.) **CÆLI CONVERSIONIS CELERITATEM TANTAM QUANTAM * COGITARE NON POSSUMUS**, *VIII. 10. 13.*

Decernitur: Non licere Physico quâ Physico, ulterius cogitationibus suis ascendere, sed porrò rem confici à Theologis, *IX.*

V. Sectione quintâ differitur & confertur adhuc de Miraculis, antea in *Dissertatione Astronomicâ*, text. 17. seqq. parili ratione expensis; De Josuano, *I. II. III. IV.* De altero Miraculo, in Sole præsertim, & Firmamento, quod contigit tempore Hiskia, *V.* Diversi quipiam habet Tertium, quod in Sole duntaxat, non pariter Firmamento, intelligitur Miraculum, tempore Passionis Christi, *VI. VII.*

Hæc tria Miracula porrò inter se conferuntur, *VIII.*

Quid propter hæc Miracula de Eclipséω præsertim Solarium Prædictionibus tenendum, *IX.* quæritur.

Atque Discursu probabili respondetur, *X.*

VI. Hæc omnia ita concepta fuerunt, ut concordent Relationi Mosaicæ; indeque, pro Existentiâ A-

qua-

quarum Supra - Cœlestium denuò inspicitur Textus Originalis, I.

Diversitas Lucis & ministerium Contrarii, Deut. 5. v. 22, seqq. II.

Modificatio Lucis in Experimentis circa Æs, in fulmine, III.

Exponitur necessitas Rationem instruendi ad ità statuendum de Macrocosmi Syltemate, de Motu, de Quietate, IV.

Quem in finem *Dissertatio Astronomica* conscripta fuerit, V.

Testimonium Mosaicum de Constitutione Rerum profundissimarum & altissimarum adeoque sensibus non assequendarum, Rationi pariter comprehensibile, prævalet Omnibus aliis sive Hypothesibus sive Opinionibus, VI.

Hinc Systema Mundi, ratione Motus & Quietatis, Motûs quidem (quinimo utriusque) in variis corporibus sive Materiis diversi, summariter repetitur, VII.

Et, necessitas statuendi certam magnitudinem atque (à Terræ centro) Distantiam, præsertim Solis, deindè Lunæ, Stellarum fixarum ipsiusque Firmamenti, VIII.

VII. *Ansæ Operis, initium, Progressus, rationes dubitandi, decidendi, per totam hanc Sectionem iteratò exponuntur, I.*

nempe, Opinionum Diversitas, II, III.

Quoad Terminum à quo & ad quem; Stellarum motûs directi, videlicet Mercurii, nunc (erat anno 1697,)

$\frac{14}{24}$ Octobr. retrogradi & $\frac{24}{3}$ Octob. Nov. in Sole videndi,

tandem $\frac{30}{9}$ & $\frac{31}{10}$ Octob. in aurorâ conspiciendi, IV.

Ubi

Ubi conjiciuntur *Termini Motus à quo & ad quem*, in verso ordine, à quodam Calendariographo descripti: ideoque sub spe, hocce assertum ex libro Naturæ refutandi, desiderata fuerunt Observatoriorum sive Specularum Observata.

Interim tamen, Secundum Systema Mundi probè fundatum, atque deductum hæctenus Motum Lucis, probabilius reputatur, quòd contrariis tunc & alio tempore veniat terminis ipse Mercurius, atque, post suam cum Sole conjunctionem, non manè sed Vesperè conspicendus fiet, *V. §. 6.*

Idque, agnito Cæli Motu, singulis 24. horis circumvoluto ab Ortum ad Occasum, *VI.*

Vicissim autem Stellarum & Luminarium Motu contrario & distinctissimis temporum intervallis quoad circulum absolvendo, nimirum à vesperè ad mane, sive ab Occidente ad Ortum &c. *VII.*

** In explorandâ Solis Magnitudine, *VIII.* Astrolabiis & Tubis nihil aliud inquiri potest, quàm quod Sol occupet vel æquet dimidium Circuli (*Eclipticæ*) gradum, *IX.* modo mihi descripto, *X.*

Et sola *Logica*, uno medio termino, Certum de Magnitudine Maximi hujus Luminaris concludere non potest, sed *Analytica* ad plura respiciens, aliquid valet determinare, *XI.*

Retrospicitur ad rudimentum primi Creationis Diei, *XII.* conjecturando, cur Nomenclatura Terminorum Motûs, ipsius saltèm Lucis, retineatur, *XIII.* etiam post secundum diem, *XIV.*

Cur ibidem non fiat mentio Motûs Cæli, *XIV. 3.*

Stellæ non positæ sunt in Firmamento, ut celerimè
pro-

progredientes moverentur, sed, ut lucerent &, Motu suo proprio, constituerent tempora, menses & annos, XV.

Triplex Solis Motus explicatur, XVI.

De Lunæ Motu admodum circumspicere concludendum, isque in suis Lucis globulis, circa sua centra motis, attribuitur, XVII,

Perque Motum utriusque Luminaris proprium, ceu unum, definiuntur menses & anni, sed per alium Motum à Cælo ipsi Soli (Lunæ aliisque Astris) communicatum & hominibus magis perceptibiliter præsentatum, constituuntur Dies, XVII. 18. seqq.

Rotunditas cæli seu Firmamenti concluditur, XVIII.

Et, in puncta (vel loca hujus Sphæræ) opposita prostantes *Poli*, quorum utriusque Diameter, in Superficie Globi Terraquei reperitur 300. Milliarium germ. XIX, intelliguntur, Empedocleæ termino, *partes Æthereæ profundissime in Terrâ radicata*, XX.

Poli propterea sunt immobiles (indè nimirum) quòd radicatenus, in profundo Terræ, constant è Tenebris Primigeniis, Lucique, quoad Materiam, omni que mobili, quoad Formam, penitus contrariis & Validissime obstantibus, XXI.

Axis consimilis, v.g. Eclipticæ & Solaris (Orbis) quoad Motum circuitus, tantâ soliditate non potest adstrui, XXII.

Propter verò illos Mundi Polos, Cælum, tanquam invariatae perpetuò distantiae & situationis permanens, eo respectu aliquando dicitur & intelligitur (excludendo duntaxat Motum localem, non autem circuitus circa proprium centrum) immobile, XXII.

Concluditur hicce Discursus Emphasi ac Hymno PG. 148. v. 4. & 7. XXIV. VIII,

VIII. Exegeti, in Vernaculâ, finitâ (Sectione hâc 8vâ) distinctiùs perquiritur de Luce in Terrâ matricibus relicâ, de Luce in Stellâs dispositâ, *I.*

Allegatur Objectio: Lucis intrâ Terram absconditâ, tenebrarum in Cœlum verlarum, Terrâ quòdque in Cœlo (putâ, in Lunam) positâ, *II. 1. --- 7.*

Conferuntur Eclipses Lunares visæ annis 1682. $\frac{11}{21}$ Februarii & 1695. $\frac{10}{20}$ Novemb.

Et, & cur Lunæ talem compositionem, quoad Materiam (quoad Formam verò Simpliciter) agnoscamus, rationes adducuntur, *III.*

Nec non, quoad Firmamentum, Quædam è textu Originali dispiciuntur, *IV.*

Conferuntur alia loca è Psalmis, quibus innuitur peculiaris ipsius Solis concameratio, veluti thronus, *V.*

Tabernaculum ipsi Soli, in tractu Lucis, positum, *VI. 6.*

Ratione Articuli seu præfixi adhuc nonnulla tandem concluditur: Naturæ Librum facilitare explicationem Locorum Scripturæ de Magnalibus Physicis referentium, *VII.*

IX. Sectione nonâ continentur varia quasi Paralipomena, utpote:

Allegatum de Experimentiâ Metallifodinali, *I.*

Contraria quæ apparent nostris Assertionibus, nempe, inversus Zodiacorum ordo, *II.*

Ventilatur Quæstio de Possibilitate mensurationis Terræ, Solis, Firmamenti, *III.*

Idem exactiùs inquiritur quoad Firmamentum, *IV.*

Ratio, propter quam Hoc & non aliud, Mundi Systema statui debeat, proponitur, *V.*

Inter

Inter Circulos etiam repetitur de Coluris, VI.

Absurda videntur & maximè dissentanea reperiuntur, quæ, propter præsuppositam Solis Magnitudinem, de altitudine Firmamenti, apud piâ intentione Credulos, leguntur, VII.

respice scilicet, 2. text. 3. 4. 5.

Contra inversum Zodiaci Signorum ordinem, trium Planetarum superiorum retrogradatio attenditur, VIII.

Inferiorum pariter, nempe, Veneris Amphicycli & Epicyclorum subnectitur ratio & demonstratio, IX.

X. **Æ**ther seu Materia Firmamenti, secundùm exposita Principia declaratur, I.

Ab Æthere cœli medio differt utrinque à Sole remotior & polaris, non essentialiter (uti Æther Analyticorum vulgò sic dictus, ab æthere radicali sive tenebris) sed accidentaliter juxta certas qualitates, duritiem scilicet aut rigiditatem atque mollitiem, II.

Hinc, partes mobiles mollesque in striatas ac rigidas mutatae (quod invisibili contactu facillè fieri potest) quò vergant & quomodò contribuant ad proprietatem Magnetis, III.

Alter propè & suprâ-solaris Æther, est analogus illi materiæ, quæ, in lapides pretiosos & margaritas concreta magni æstimatur, IV.

Mobilis etiam est ille, qui terræ cavernis & cryptis inditus reputatur; atque hic Æther subterraneus cum Æthere radicali non est confundendus, V.

Ordinariè tamen Æther, absolute ac simpliciter ita dictus, replet Spatium, quod est inter Globi Terraquei Superficiem ac extremum Firmamenti Concavum; infrâ Lunam quidem aëreis ex aqua, & terrestris generis particulis (globulis verò Lucis ubique) Sociatus, VI.

B

Inque

Inqve hōc tanto Spatio , non duntaxat habet Motum cum Cælo Circularem , sed quòqve alium à Ventis , quin , Ipsemet ad rigiditatem ac deorsumtendentiam alteratus , Ventos efficit ; item , partes ejus Calore sursum Vertuntur , exqve Terrâ & Aqvis proliciuntur : iterum verò , Sole decliviore , vel aliâ anlâ , in Terram retendentes Frigus efficiunt , VII.

Hinc Cæli natura plurimum patet , hujusqve Materie nequaquam est Elementum aqueum , VIII.

Cælum quandoquidem , ratione materiæ , Identitatem Essentiæ (remotæ scilicet ac primæ) habet cum Tenebris ; quaritur , an hinc mutua compassio Terrestrium ? IX. An interiora Terræ ciantur Astris ? X.

Quid de Præfagiis , quæ inscribi solent Calendariis , XI. ubi ad specialia descenditur.

An Planetarum Retrogradatio sit causa Frigoris tantò intensioris , XII.

Cœlestium Siderum Collatio ad Microcosmum , XIII.

Metamorphosis in Aëre , certo anni tempore contingens , XIV.

XI. *Sectione Undecimâ* Conferuntur nonnulla ex Aristotele , qui *lib. 2. de Cælo cap. 4. § 5. pag. 733. E. F.* Svadet , videre oportere causam dicendi , an humano modo se habeat , an validius : & quasi compromittit , se gratiam habiturum illi , qui certiores necessitates fuerit assecutus.

Mundum æternum dixit *Alas* propter regularem , continuam & Sempiternam Cæli lationem (explicante *Cicero* , *lib. 1. Tuscul. quasi. p. 175. D.*) *lib. 2. de cælo. 4. p. 632. E.* quâ Velocissimè circulariter movetur ; adeoque , cum pluribus ambulans , à *Platone* se dissociat , affirmans : tempus nunquam incipere potuisse , *lib. 8. Physic. 1. p. 566. A. B. II. . 1. 2*

Cicero,

Cicero, 1. *Tusc. quæst.* p. 178. D. 180. B. utri, an *Platonè* an verò *Aristoteli* videatur adstipulari, II. 3. 4. seqq.

Convenientiùs autem opinatur *Ales* de iis quæ extra Cælum sunt, *lib. 1. de calo.* 9. p. 116. C. & 117. B. C. D. III.

Epicurei & *Stoici* acriter pungunt *Platonem*, apud *Ciceronem*, 1. *de nat. Deor.* p. 275. C. IV. 1. 2. 3. Illos autem sequens *Plinius*, æternum & immensum Mundum vehementer asseverans, ansam dat innumeris opinionibus, in posteriores errores ducentibus, IV. 5. 8.

Quatenus aliquid ratione diversâ quiescat & moveatur, quando in domesticum translatum fuerit locum, vel inde dimotum, *lib. 1. de calo.* 9. p. 617. D. E. V.

Quid mundi nomine *Alè* 1. *Meteor.* 2. p. 730. E. VI. 1. quid nobis, & addendus *Æther*, VI. 2. qui ab ipso quoque *Ale* additur, *lib. de Mundo, cap. 3.* p. 1205. E. F. & Cæli substantiam constituere dicitur, *ibid.* p. 1203. E. ex cælo autem ex Terrâ Mundi compagem esse coagmentatam, *ibid. cap. 2. inir.* VI. 3. 4. Quod autem *seq. cap. 3.* p. 731. B. C. Terra quibusdam Astris minor esse dicitur, non videtur verisimile; e quidem, non pluribus sed uno saltem Sole minorem agnoscimus Terræ molem, etiam seorsim ab aquis intellectam, VI. 5.

Exponitur Facultas, quam, in quiescendo, Terræ inesse oportet, *lib. de animalium motione cap. 3.* unde *Atlas*, id est, *Poli*, VII. Atque hinc confirmatur vulgata Sententia, quæ legitur apud *Alem lib. de Mundo cap. 2.* p. 1203. C. D. VII. 5.

Terræ *Nigrum* inesse, quoniam imò, ignem primum, nigrum fuisse, legitur *lib. 2. de generat. & corrupts. cap. 5.* p. 718. D. VIII.

Quomodo, juxta *seq. cap. 6.* p. 719. F. Terra augeat genus suum, æthera autem æther, IX.

Allegatur ab ipſo *Ale* (*ibid.* p. 720. F.) Diſtum *Empedoclis*, quod ignis terra in exiſtens natus ſit ſurſum ferri, æther autem longis juxta terram demittatur radicibus. Hic Æther, quatenus ſuperiora Mundi loca replet, ibique, ab igne ſeu Luce præprimis venit diſcernendus, in circulum fertur, dicitur primum Elementum, i. *meteo-rol. Cap. 1. 2. p. 730. A. 731. D. E. 733. C. X.*

Quomodò Æther ſibi quietam teneat Terram ſit quò-que primum quod movet mundum, XI.

Empedocles item, (prout *Ales* tranſcripſit) memorat duo contraria, ignem nempe ac Ætherem olim in lite poſita, nunc in amicitia: alio reſpectu, nunc in lite priùs in amicitia, XII.

An & quatenus Res, per Terminum *materia primi Elementi* nobis intellecta, ex *Ale* poſſit intelligi, apud quem, Terra non legitur primum Elementum (ſed Æther, cujus radix & primigenium in Terra exiſtit) κατὰ τὴν διάνοιαν autem indè intelligitur, XIII.

Terra, dicta, noſtris autem è Principiis evidentius deducta, ratione, primum elementum audit nobis: *Aristoteli* verò, aliud, quod latum fuit ſurſum, & in expanſum quod fuit transformatum, præſtantius, utputa Æther, ab aère atque igne diverſus, nomine primi elementi venit, *locis text. 10. citatis.* In hoc Æthere, aliorumque Elementorum ipſiusque Terræ portione aliqua ad rarum alteratà, τῷ expansi conditio expenditur, juxta *4. Phys. 7. p. 501. B. C. XIV.*

Contra *Anaxagoram*, qui ſtatuit, unum dumtaxat eſſe Principium, nempe ignem; indè quod ignis non ſemper tendat ſurſum: mavult *Aristoteles* cum *Empedocle* alterum priori contrarium admittere, cujus vi, in diverſam abri-

abripiatur tendentiam, 8. *Phys.* 1. p. 566. F. & 567. A. B. C. XV.

Juxta Naturam, 2. *Physic.* 1. p. 858. C. D. & 8. *Physic.* 3. p. 569. E. descriptam, contingit : Quædam perpetuò moveri, quædam perpetuò quiescere, quædam ab utroq; participare, 8. *Phys.* 6. *per totum.*

Terra cum Polis semper quiescit, Cælum itemque ornatus ejus, semper moventur; κατὰ τὸ κινεῖσθαι: Hunc verò constituenta Corpora, exempli gratiâ, Sol, movetur πρώτως μὴ κατὰ συμβεβηκὸς adestque Stellis ac Luminaribus, præsertim autem Huic, Principium Motus : ad Cæli verò Motum concausant Aquæ Supra-Cælestes, & hisce, supra Naturæ causas, præest πρώτων τῶν ἀκινήτων, αἰῶ ἰδίον ὄν, 8. *Phys.* 5. *in fin.* 56. *init.* p. 579. B. C. D. Confertur item 1. *de celo* 9. p. 616. & 4. *Phys.* 5. p. 498. A. XV. 2. *seqq.*

Cæli polorum radicem esse in Terrâ, XVI. Cur autem Cælum non moveatur ab Occasu ad Ortum XVI. 2.

De Terrâ, Variæ opiniones, quoad situm, figuram, XVI. 7. 8. *seqq.*

Circulatio aquæ ex Originibus fluviorum per Mare, XVII.

Omnia invicem perforata esse sub Terrâ, Principium autem omnium esse fontem Aquarum & vocari Tartarum (sic alii dicunt, non ipse Ales) 2. *Meteorol.* 2. p. 762. E. F. p. 763. A. B. C. & *Problem.* 23. *quest.* 15. p. 971. D. XVII. 5.

Hinc de causâ fluxûs & refluxus Maris, XVII.

Quò & allegandum è *Problem.* 23. *quest.* 4. XVII. 7.

Indè generationis Principium, Motûs verò Principium desuper, XVIII. 1. 2.

Perfectio istius, quod sursum tendit est latio circularis

XVIII. 4. Unde Ventus, XVIII. 2. Unde Terræ-Mo-
tus, XVIII. 5. 6.

De Meteoris agens Ales nominat ἐπερίωσον; cur in fri-
gido aëre guttæ majores, XIX. 1.

Frigus accidere propterea, quod exhalatio intrò ver-
tatur, Meteorol. 8. p. 783. D. XIX. 2.

Quomodo intelligendum quod dicit: ex igne atque
glaciè nihil generari: quid πῆγνυθαι circa nubes, XIX. 3.

An nubes pars continens è particulis glaciè generetur,
XIX. 4. 5.

Decuisse omnia determinare figuris, aut nihil, lib. 3. de
cælo, Cap. 8. p. 670. C. Unde accidat parvitate & magni-
tudine differre Calidum & Frigidum, non autem figuris
XX. 3.

Circa Mixta, quid ἀυξάνεσθαι κῆ, φθίνεσθαι κῆ ἀλ-
τῆρῶσθαι, 8. Phys. 9. p. 592. E. F. & 593. A. XX. 1.

Quid de atomis, 8. Phys. 9. p. 592. E. XX. 2. sciendum
igitur, Nos nullius elementi concedere atomos præter-
quam ipsius ignis, eò quod globulus lucis sit paucissima
pars materiæ, quia expansa, & ideo in tantillam minimi-
tudinem concentrabilis, unde Calor, XX. 4, ita, à parti-
culis ætheris ad densum redeuntibus, Frigus, XX. 4.

Quomodo τὸ ἀδιείρητον, indivisibile, sumatur ab Ale
3. Meteorolog. 6. p. 739. E, XX. 5.

An anima, quam Democritus ignem quendam dicit,
sit id, quod præstat animalibus motum, XXI.

Abrumpitur, & aliorum Veterum Sententias conferre
differtur; mentio saltè fit τῆς ἀρχαίας γνώσεως ab
Hippocrate lib. de Septimestri partu, I. 2. nominatæ.

XII. DEMUM Sectione 12MA Confertur ipsius Car-
tefii Modus Philosophandi circa Naturalia.

Præ-

Præmissâ distinctione Aristotelis 2. *Phys.* 2. inter Mathematicum & naturalem Philosophum, I.

Æstimatur liberum & nobile Ingenium, præsertim aurea Confessio extans *Principior. Philos. part. 2. art. 76. II.*

Considerantur ejus verba, *Dioptric, art. 9. p. 75.* quibus fatetur: *corpora dari, quæ, dum Luminis radiis percutiuntur, eosdem suffocant & omnepillorum robur frangunt, & Hac sunt (pergit Cartesius) quæ nigra appellamus, nullum nisi communem cum Tenebris colorem habentia, III,*

Quid porrò Ipse Statuat de Lumine, Luce, horumque affinis, puta, Igne atque Calore; ex quibus consent & sub quâ modificatione mutantur, vide *Text. IX.*

Quid quoad Terram, Nobis cum Ipso conveniat, quid minus; item, quòd Nigrum illud Tenebras, & Luminis radios, *Lucis materiam, imò, perfectè formatae partes, statuamus, habetur in Dissertatione Astronomicâ & alibi passim, vide, inter alia, hujus Collationis Section. 2. Text. 2. 4. 25. 30. Section. 3. Text. 4. 5. Sect. 4. Text. 8. Sect. 6. Text. 6. Sect. 7. Text. 16. 18. 20. 21. 23. Sect. 10. Text. 3. 7. etiamque hic. V. & infra Text. X.*

Quid ratione corporum è Lucè constantium, de Horum, præsertim ipsius Solis, conferendo *Dioptrics cap. 6. art. 9. 13. 14.* Distantiâ, quoniam maximi hujus Luminaris Magnitudine [*juxta Dioptr. cap. 7. art. & Hicce artificiosis, propter cap. 7. artic. XI. diffidentes*] ad longè plura, quin ad Omnia, hûc facientia attendentes, æstimemus; allegatum vide *Text. IV.*

Doctrinæ Istius de Visu, quasi Hicce fiat per modum Cameræ obscuræ, & quòd inversæ species prohibeantur propter decussationem radiorum, Nos Lucem internam addimus, VII, & infra X. 6,

Et, ad Modos *Dioptr. cap. 7. art. 17. atque cap. 9. art. 6. circa medium* & *sub finem* recensitos, repetimus: globulos Lucis minorari, & indè periculum ustionis existere, VIII. 4. applicandum *Textui XII. num. 7.*

Cartesius *Polos* rebus minoribus & vilioribus, item artificialibus attribuit *Dioptr. cap. 10. art. 5. 6. pag. 189. & 195. in fin.* atque, partes lineæ polaris vorticem aliquam sive æthereo-liquidum, sive Magnetico-solidum, transeuntes moveri statuit, & rectà à termino hòc ad alium, & hinc vicissim ad priorem redire: Nos contrà, negamus, partem in medietullo axis constitutam unquam à centro ferri ad extremum, circumferentiæ Sphæricæ proximum, nec vicissim, VIII.

Magnets directionem, tum ad Ferrum sibi affigendum, tum ad acum, in æquilibrium, constitutam, versus Mundi Polum arcticum vertendam, non agnoscimus, effici à transeuntibus particulis, sed ab iisdem fixis in Lapide contentis striatis, æthereas per aërem præsentés ad consimilem rigiditatem alterantibus, itemque, his ad polarem tractum (quasi hunc aucturis) collabentibus seu unà contendentibus, VIII. 8.

C. de Meteoris, retinens pristinam suam Opinionem: materiam non differre nisi ratione Figuræ & Motûs, vix nexûs concinnitatem sibi retinet, dum ponit: Materiam subtilem à certo Cæli loco proveniente[m] Frigus efficere; Cum antea differuisset, Calorem omnem eidem (Materiæ subtili, ni fallor & semper, adeoque nequaquam caloris contrarium) acceptum esse referendum, IX. 8.

Cumque, *in Meditatione tertiâ, Frigus* intuitu ideæ, dixisset *positivum quid*, quale si non sit, tunc ideam istam suam materialiter falsam esse: quod ipsum quidem, ceu Cogitationis fundamentum valdè ruinosum, arguitur *in*
Ob.

Objectionibus quartis; ad quas *Responsionibus suis*, p. 127. 128. qualitercunque & aliqua cum distinctione respondens, Hæc de Frigore atque Calore ideas inter *Obscuras* recenset, IX. 9.

Verum, dicit quis, propter dubium *preced. num. 8.* citatum, mentem ipsius C. expositurus, quod Materia subtilis, si feratur juxta lineam rectam, efficiat Frigus, Eadem in circulum lata, Calorem: contra ostendo, flammulæ partes, tubulo ad frustum æris, juxta lineam rectam, afflatas, inde liquare argentum, Caloremque, per motum istum recti linearem, exercere majorem, quam facit flamma proximè admota, in quâ circulariter & in orbem feruntur ignis partes. Unde urgendum videtur & juxta rei veritatem, statuendum: id, quod, rectilineariter motum, efficit Frigus, esse materialiter diversum ab illâ materiâ, quæ, sive circulariter sive rectilineariter mota, efficit calorem, IX. 11. 12.

Notandum autem, quod *Meteor. 1. art. 7.* ait: *frigus tangi, si fibrille remissius agitentur, calorem sentiri, si intensius, sive ab hac materiâ subtili, sive NB. ab alia causâ.*

Hanc aliam causam, eamque à Materiâ subtili, ceu Caloris efficiente, materialiter diversam nunc ad invenimus in **Positivo Tenebrarum**, exque Parte Harum formato Æthere, IX. 10.

Et propter Hunc, *idea Frigoris* non amplius dicenda erit materialiter falsa, nec obscura, sed, per Tenebrarum sæpè deductam distinctionem, apprime *clara*, IX. 13.

Hoc Æthere mediante, partibus ejus per aërem dispersis & Cæli (tanquam ex eadem formatâ ipsius materiâ constantis) Motui obsequentibus, Aëris ordinarius & naturalis cursus est (uti quodque Noster agnoscit *Meteor. 4. art. 4. & cap. 5. art. 9.* atque passim alibi) ab Oriente ad Occidentem, IX. 14.

B §

Est

Estque jam allegata hujus ratio ab Ethnicis quodque perfecta; Cujus Coelipotus rationem porro quaesitam vide *Secl. preced. Textu 18vo* etiamque à nobis professam X. 3.

De *Meteoris* differens C. pristinos suos terminos non ita frequenter repetit, sed alios, quos tamen antea non exposuerat, assumit; exempli gratia, suam primi Elementi materiam seu subtilem nunquam descriplerat sphaerulas seu globulos, quin potius illam à Materia secundi elementi, ceu è globulis caelestibus (aethereis) constante [Alii globulos Lucis vocitabant] distinguit: Hic verò *cap. 8vo art. 6. init.* Materiam subtilem dicit talem, cujus partes, tanquam exiguae sphaerulae, per poros corporum terrestrium devolvantur, & *art. 7.* rotationem particularum materiae subtilis nuncupat, X. 10. *seqq.*

Quae sanè quis de globulis caelestibus intelligeret; Coelum autem tenebrosum legitur, *Meteor. 9. art. 2.* juxtaque Nos, ex materia tenebrarum, ad Expansum quidem alteratà, constat: haec verò ad Lumen contribuunt sphaerulae, X. 12.

Ibidem, nempe, *Operum Renati des Cartes, lib. de Meteoris, cap. 9. art. 2.* Author nominat particulas materiae subtilis, quae sic in orbem & secundum lineam rectam, (*art. 3.*) & sicut pila refranguntur, itemque, (*art. 2. init.*) à Sole atque aliis Sideribus emittuntur, X. 13.

Nos verò globulos Lucis undique appellamus, nec in ullà sive Physices sive Medicinae Parte, pro Motus Principio corporeo significando, alium (alios) assumere necessarium haberemus terminum (terminos) quin eundem applicemus ad prima Haec (Hoc Motus; Aliud, Quietis) Elementa, vel Haec illis. Verbi gratia, in corpore humano, corpuscula tenuissima, sive Spiritus animales, intelli-

telligimus globulos Lucis ; & hinc est Lux interna quam supra, textu 7mo de Visu, allegavimus : & vel in Meteoris eundem adhibemus, hōc Textu X. 4. (4.)

Interstitia horum globulorum, si alicubi sese mutuò contingunt immediatius, uti in radiis Solaribus, Hæc, inquam, globulorum Lucis interstitia, juxta nos, replentur, non à simili materiâ, figurâ solummodò quæ differat, sed ab aliâ materialiter diversâ, sive ea sit Æther, sive densior Tenebrarum Substantia : atque hanc Tenebrarum materiam intelligimus, ubi **Cartesius** nominat *opacum Meteor. 9. art. 7. p. 813.* vel *nigrum cap. 6. art. 8.* quo loco grandinem ferè nigram decidisse, Ipsemet, ceu Ephemeristicus Observator, asserit ; itemve, ubi sæpè laudatus noster Author nuncupat *Umbram, loc. cit. cap. 8. art. 8. X. 14.*

Notandum denique, Nos Hanc nostram globulorum Interstitia replentem Materiam etiam agnoscere subtilem (præsertim, ubi magis ætherea reddita sit) non autem globularem, quæ motum & calorem efficit : *colorem* item quod attinet, occasione *Meteor. 8. art. 7.* eundem *rubrum*, non huic materiæ interstitiali, variè quantumvis rotatæ, sed globulis lucis densioribus referimus acceptum, X. 15.

Nubis partes continentes an dici debeant glacies aut glaciæ flocculi, pilulæ, lamellæ sive folia, XI.

Ætheris notione, juxta mentem **Cartesii** scriptis ejus expressam, suggeritur quippiam tenebris affine, &, quia *particulæ* illius ramosæ ad Motum minùs aptæ immediate constant è striatis, hæc porrò è Materiâ primi elementi ipsi dictâ, hisce cum duobus figuratenùs diversis generibus illa Ætherea pro unâ stat materia : *globuli* autem cœlestes, quia nec in particulas minimas subtilissimas interstitiales, nec in striatas, nec in ramosas æthereas (quod apud

apud Eum Me legisse meminerim) unquam mutantur, pro alterâ meritò reputantur , & *secundi* elementi dici possunt, [cui tamen tertii non debent annumerari, aliàs eodem jure , æthereæ essent materia' quarti *elementi*, & aliæ magis decompositæ figuræ, qvinti, sexti &c. addendæ forent] & hi rectiùs globuli *Lucis* appellantur quàm coelestes, (nisi forsan hoc propter *v* expansum quo pollent) atqve tunc , ex aliâ magis genuinâ ratione , *secundi* Elementi nominantur, quoniam scilicet, Lux altero & secundo Creationis instanti, quoad primam sui materiam, condita est; Ex qve hâc *Materiâ* (ad expansum quidem transmutata) est & constat Sol; nequaquam autem, ex illâ primi elementi materiâ, utpote quæ faciliè in strias & porrò ramos coalescit , maculasqve sistit , nisi prohibeatur à globulis ; Ex his nobis intellectis globulis (quippe expansis & vicissim densabilibus) minoratis, Calor, vel ab iisdem, tanquam rotundis & ad Motum aptioribus, omnis velut ab agente , provenit agitatio.

Hæc ita deducuntur è 3. *Principiorum Philosophiæ articulis* 98. 99. 100. 112. 113. 148.

Et NB. quòd *Cartesius* suam materiam primi elementi, formaliter talem (non quatenus in strias sibi cohereret, aut in ramos sese jungit) nunquam appellet *ætherem*; secùs ac faciunt hodierni *Cartesiani* aut *Eclecticis*, XII.

Author, hâc in Sectione nobis collatus, uti in *Dioptricâ* nec non in *Meteoron* expositione, ita vel magis in tractatu *de Passionibus animæ* [non *Mentis*] videri alicui posset *Eclecticis*, nisi primo statim articulo id negaret : terminos enim suæ Hypothesos declarativos planè non usurpat, nec quidem eosce quoad nomen (I. X. 8.) vel quoad significationem (X. 10.) mutatos, uti notatis locis de materiâ, subtili allegavimus: sed , utitur vocabulis & phrasibus,

sibus, quæ aliis Authoribus sunt familiaria, XIII.

Imò, talia videtur assumere, agnoscere atque fateri quæ, per nexum mediatorium & Hypothesium Principiativum, non potuissent deduci aut statui; pro exemplo laudabilis hujus moris, sit ingenua illa ex generosa confessio, quæ, *Art. 8. fatetur ignem in corde vitalem XIII. 6.*

respiciatur VIII. 4.

Hippocrates *Fœtus motum ab igne fieri dixit XIII. 11.*

* * *

Alterum Hunc, *Summaria Partis primæ continentem, acceu Specialiorem, Prodromum postquam descripsissem, & pro more in Academiis recepto die 27. Junii, Facultatis nostræ Decano, respectu debito spectabili, transmississem, unà cum Literis, rationem cæpti, nunc ita proponendi & promovendi ulterius declarantibus; visum fuisse, non solum sequentia ad communicationem directa, sed etiam, ex modò citatis ad Dn. Med. Fac. Decanum Literis, hoc loco prius inserere.*

Testimonium

Censuræ & Permissionis

Rev. Facultatis Theologicæ,

quod, sub initium mei accessûs, *de Parte Operis Primæ [exceptâ saltèm Collationis Exegetica Sectione duodecimâ] à Spectatissimo Ejusdem Decano* obtinui:

R. FcTas Theologica.

EXperientissimo DN. D. EGERLINGIO significat, in

in parte primâ Operis Tripartiti
 nihil hæretici, schismatici, im-
 probi & scandalosi perfuncto-
 riè sibi perlustranti comparu-
 isse, in cœteris autem, cùm per
 censuram Theologicam Liber
 imprimi qveat, expectandum
 ipsi liberum eruditi orbis judi-
 cium esse,

A. D. HABICHHORST, D.
 Fctis Th. Senior hodièqve
 Decanus.

Dle seq. Dominicâ, qua erat 2. Julii, publicè affigi cu-
 ravi Exemplar prioris Prodrromi Typis impressum.

Cum Post-Scripto :

Horum hujus Prodrromi Exemplarium transmitti vel
 transportari peto (Author)

Duo, *Haffniam* ;

Unum, *Londinum Scanorum* ;

Duo, *Upsaliam* ;

Unum, *ad Academiam Finlandiæ, Abo* ;

Unum, *Parnout, Acad. Livonia* ;

Duo, *Regiomantum* ;

Unum,

Unum, *Gryphiswaldiam*;

Unum, *Kilonium*:

Idque propter rationem in *Præfatiunculâ* expressam.

Sive rescivero, gratam fore communicationem, tunc

Typis pariter divulgabitur

Prodromus alter

Continens

Summaria Partis Primæ

Operis Tripartiti

(1.) Scilicet præter Expositionem Capitis Primi
GENESEOS ANALYTICAM, ceu Principio-
rum Physico- (Medico-) rum Fontem:
indèque (quasi deductos Rivulos)

(2.) Meletemata Physica, unâ cum applicandis
Phænomenis Experimentisve circa (per) Igneam &
Calorem, Meteora, Mineralia

[hæcenus Typis excusa, Sufati
Westphaliæ, anno 1680.]

(3.) Etiam DISSERTATIONEM ASTRO-
NOMICAM

quâ, inter alia, pro sistendo *ad relationem Mosati-*
cam mutuo applicabili *Mundi Systemate*, decernitur de
Magnitudine Solis &c. de Altitudine Firmamenti, &c.

de Materiâ Lunæ; cui & ultimò, anno 1699. $\frac{13}{23}$ Se-
ptembris Vifa Solis *Eclipsis*, præter duas alias, tres-
que *Lunæ* unâ cum differentiarum rationibus, insertæ
sunt, nec non, *Textu ejus ultimo*, quoad conciliatum,
ante biennium, utriusque Styli Calendarium, remon-

stra-

stratur: diversum quid reperiri à priori, ducto nempe calculo, juxta Astronomis conclusum accuratiorem veluti temporis terminum, quo Sol absolvit suum circum, nimirum 365. *dier. 5. horar. 49. min. & 12. secundarum.* Inità computatione, tum ab Æquinoctio, quando existit tempore Concilii Nicæni, tum quòque ab Eclipsi Lunari, quæ naturaliter accidit tempore Passionis Christi; Aliud & Diversum animadverti à posteriori, videlicet Eclipsam (& hinc Æquinoctiorum Solstitiorumque) eventum.

(4.) COLLATIONEM EXEGETICAM,
 Authoritatum, Rationum &
 S. Scripturæ Locorum,

In XII. Sectiones divisam, quarum penultimâ Conferuntur Aristotelis Nonnulla; ultimâ, ipsius
 Cartesii de rebus Naturalibus

Philosophia

MDCCII.

S.

Postea quia non omnibus, quibus hac Præsentia ad manus forsitan venient, aderit exemplar Prodromi anno 1699. 30. Maji (Styli veteris, intra decendium mei adventus) dati, atque sub initium sequentis Mensis Typis excusi; Et verò Ratio, cur Academiis circa Mare Balticum [ceù] Septentrionalibus communicare placuerit; ex istius Præfatiuncul jammodò in publicè affixo Post-Scripto, citata sit: ideò lubet Eandem, uti Et ipsius Discursus apicem coronidemque hinc (inter ca & 60) transcribere.

2

PRO-

PRODROMUS
OPERIS
TRIPARTITI,

in gratiam

MEDICINÆ,

ab Origine NATURÆ Theologicâ usque
ad PRAXIN individualem,

concinnati &c.

Pag. 4. **P**ostquàm, exactis XXII. & quod excurrit annis,
Licentiam Docendi Gradumque Medicinæ,
Lugduni Batavorum, Post Disputationem publicè habi-
tam, nactus fui, dabatur mihi ansa stimulusque, Scientiæ
Evidentiam, contrà opinionis Hypothesin, ulteriùs pro-
ponendi; prout quòque tunc temporis, intrâ primum
Neo-Doctoratûs triennium, publico Scripto divulgavi,
deincepsque privatim continuavi, & finito tunc Opere,
in animum lumpsi, ex hâc illustri ad Varnum Academiâ
cum Univerſitatibus Vicinis Circa Mare Balthicum Se-
ptentrionalibus certa tùm PHYSICES generalis tùm MÈ-
DICINÆ Themata communicare: eum in finem, ut *
VERITATI absque lite litemus, Quicunque noimet hu-
jusmodi Studiorum generi applicavimus. Faveant Bo-
ni, tueantur Fautores & promoveant Cordati; quibus
talibus, quàmvis ignotis me commendo, eosque Divinæ
protectioni committens

Dabam Rostochi

Anno M DCXCIX.

die 30. Maji.

C

AUTHOR.

☞ Pag. 7. **N**aturam scrutaturo expedit, pensculatis
 Corporibus particularibus, Universi condi-
 tionem exquirere meditati cogitationibus; hæc, necesse
 est, limitatæ sint certo & indubitato Principio, ibi & inde
 spectato, ubi Rerum Physicarum Primordia recententur
 à plusquàm αὐτόπτη &c.

è pag. 30. (sub fin. (& seqq.)

Medicus Naturæ deficienti fert suppetias, Naturam er-
 gò in perfectione suâ cognoscere præstat, ejusce tum ge-
 neralem tum specialem animo prehendere contempla-
 tionem juvat; in generali speciale invenire, per speciale
 ad Generale ascendere admodum delectat,

PARTE igitur PRIMA,

Res Macrocolmm constituentes expolui, judicium
 insuper tuli, aliorumque sententias contuli:

PARTE SECUNDA.

Succinâ, Rerum Naturæ habitudinem inter se, item-
 que ad Corpus humanum, animadverti; hujus, præter-
 naturalem constitutionem, & restituendi modum, docui:

PARTE TERTIA,

Terminis nonnullis κατὰ τὸ μάλλον κρινόμενον καὶ
 ἐνδεικτικὸν τῶν ἀρχῶν, expositis, usum & Praxeos spe-
 cimen adjunxi, in plurimis Individuis applicata & diver-
 sissimo eventu, Observata.

20. Quorum quidem omnium ansam, stimulum &
 progressum, cum

in OPERE ipso

recenseantur & cuilibet ejus Parti, item, uniuscujusque
 Partis Sectioni subdivisæ, competens atque contenta Re-
 rum & Verborum materia præmittatur, insertis Summa-
 riis, nec non, repetatur (præterquam sub finem Partis
 Primæ,

Primæ, subqve initium Partis tertiæ) in *Symptomatum*
Indice aphoristico, præprimis quatenus huic nostræ, Præ-
 xeos deducta ad Theoriæ Principia & vicissim, applicandi
 intentioni inserviebant: *ideò* illorum ipsorum Narratio-
 nem hęc *Prodromo* reassumi, foret superfluum; sed hu-
 jusmodi, ceu digito præcurrentis nuncii, monstrasse aut
saltem indicasse, sat erit!

AD Quæstionem denique, *cur Academicis* circa Bal-
 thicum *Septentrionalibus* Hęcce mea *communicare*
decreverim, cum tamen in nullâ earum antea studuerim;
 nec hic Rostochii, aut in viciniâ habeam habuerimqve ul-
 lum Mihi meisve Notum? respondeo: In Hęc Mundi re-
 gione, ceu propè Axeos partem unam, Me præsumpisse
 Ingenia non ita volatilia, ab unâ Opinione ad aliam trans-
 volantia; sed, Sententiæ suæ, super certis & indubitatis
 Principiis fundatæ, tenaciora; quibus contribuentibus U-
 nitas & Concordia, in Articulo de Creatione, obtineri,
 atqve Unica Divina Veritas, per certas, super Problemata,
 in Physicâ generali occurrentia, determinationes, nexûs
 & cohærentiæ modos, in Re fundatos, ipsi probè instru-
 ctæ Rationi exponi queat.

five

UTi Diploma Prussico-Brandenburgicum
 Societatis Berolinensis fundatorium, habet, ad pro-
 pagandam (hoc quòqve in passu) DIVINAM *Verita-
 tem quoad ea [è præsentis negotio] quæ sciri publice interest
 &, paulò post, Hujus modi ceu præcipuam & perpetuam cu-
 ram inculcat & paulò ultra modum, jubet Princeps E-
 lector

anno 1700. XI. Julii,

[quam Lucem Hicce

FRI-

FRIDERICUS III.

Sapientiae Divinae Radiis maximè illustratus
 obtinuit suam Natalem,
 tunc 43ta vice revolutam]
 quo ipso hujus

(quando hoc adscribebam & communi-
 candum dabam)

Septimanæ die,

Diploma illud cum Epistola ad Amicum
 à percharâ Manu mihi commodatum
 est ad perlustrandum ;
 inqvàm,

olim requisitus *Hicce Divina
 Veritatis Promotor.*

nunc [à Die 18va Januarii, anni 1701, faxit DEUS, diè
 & feliciter] Regia Majestate, refulgens, jubet sive
 optat : ut in omnibus Disciplinis liberalibus, variis licet
 cognatis tamen & affnibus atque à communi Sapientiae
 Fonte manantibus, expedita justa ac firmissima ratio ear-
 um tradendarum & addiscendarum existat.

Confer alterius hujus Prodrumi
 Epistolam dedicatorem,

eamque unâ B. Lectori
 informatoriam, post medium

Quem optatum in finem, præterita fideliter conscri-
 psi atque ulterius, *αὐτόπτη* præsertim Mihi, ob-
 venientia Phænomena, Parti primæ, loco convenienti,
 inserere non desino.

Exempli gratiâ: Eclipsin Solis, Anno 1699. $\frac{11}{23}$ Septemb.
 Visam, quâ ipsâ, ob æqualem fermè Lunæ & Solis appa-
 rentem Magnitudinem, refutari videbatur nostra Sen-
 ten-

tentia, statuens: *Solis & Luna eandem semper & perpetuò esse à Centro Terra Distantiam.* Quando nimirum Lunæ apparenter majoris, & Soli fermè æqualis, ratio ex Opticis colligenda suppetebat, scilicet, vitûs Medium in tantò obscurius alteratum his è causis cognoscebatur: distingvendo videlicet Columnam radiorum, à Sole ad Globum Terraqueum directorum, in tres partes, quarum una, diametri medium occupans, à duabus lateralibus corticem quasi constituentibus, quoad sui contentum, differt, duplici ratione, ob duplicem, saltèm in medio columnæ radiosæ præsentem, materiam eamque πρῶτως essentialiter diversam.

Lux est in forma globulorum: Tenebræ, ad expansum ut plurimum alterabiles, Ætheris sub nomine, interstitia Lucis globulorum replentes, luci obsequentes & pelluciditate sua, æquè ac aër seu aqua expansa, ad lumen contribuentes; aliquando autem, exiliatis & angustatis interstitiis, ad densum ex æthereo sive expanso red-alterabiles, Lucis motum intricantes & pristinum Tenebrarum morem opacitatemque reassumentes, perpendi jugiter debent.

Ex effectu nunc, utpote aëris æstivi solstitialis, Zonæque torridæ qualitatibus, animadvertimus: per partem Columnæ seu tractûs radiosi meditullarem, vel triplo plures Lucis globulos, quippe minoratos, eosque triplo celerius transeuntes, quàm parte undiquæque ambiente, eadem licet Diametri mensurâ; hinc, centro Disci Solaris, à Lunæ opaco, intercepto, aër inter Lunam & visum nostrum triplo obscurior redditur, quàm contingit, Diametri Solaris parte tertiâ ambitali interceptâ: Si autem sexta solummodò Diametri Solaris pars intercipiatur, tunc à copiâ globulorum meditullari defectus iste facilè

cilè restituitur, & Lumen Globo Terraqveo affulsum non sentitur (præterqvàm qvoad rotunditatem Disci Solaris) deminutum; hõc namqve modo, tempore mediæ Eclipsæ, anno 1684. $\frac{2}{12}$ Julii circa horam primam pomeridianam mihi visæ, qvâ Luna suo Semi-Diametro tertiam Semi-Diametri Solaris partem eamqve ambitualem delebat, serenitati aëris nil qvicqvam decedebat.

Est una ratio à parte Lucis, accedit altera à parte Te-
nebrarum: Interstitia Lucis globulorum Medio colum-
næ radiofæ tractu immediatius sibi contiguorum, ob-
qve hocce minoratos pariter tantò minora, replentur ab
æthere consimiliter exiliore sive densiore, adqve Lucis
motum sufflaminandum & obscuritatem augendam
tantò aptiore; proindè, hõcce globulorum in radiis Mo-
tu eclipticè sufflaminato, æthereqve circumvicino, ab in-
testino densiore, in obscurius alterato, præstò est Me-
dium Vitûs tantò crassius, per qvòd, Objectum viden-
dum, sive corpus Lumen Solis intercipiens, tantò qvò-
qve majus conspicitur; *Servat à nihilominùs eadè in-
ter Terra Centrum & Lunam, inter Lunam & Solem, Distàn-
tiâ:* atqve Hoc est, qvòd defendendum susceperamus.

Reliquo chartæ supplendo; hætenùs Deductis con-
venienter cogitatur, dicitur & colligitur:

Uti DEUS, secundo Creationis Die, pro Mundi Ha-
bitabilitate, Spatium concessit (juxta Nos) ultrà qvàm
840000 majus ac erat primo Creationis Die; nimirùm,
cùm, primo die, Diameter Globi Terraqvei, Omnes
Aqvas sibi junctas & continuas sive contiguas habentis,
esset circiter 4340. milliarium germanicorum, mox deindè,
die secundo, post factam Aqvarum Supra-Firmamenta-
lium

lium, ab Aquis ponè-terreis Divisionem, Mundi tunc hodieque Diameter, vel Longitudo Axeos bi-polaris fuerit sitque 1807376. *millar, germ.*

Uti, inquam, Creator, altero Die, De (vel Ex) Infinitate Sui, tantò tantò majus Spatium concessit, pro Medio inter-aqueo, omnium Elementorum materiâ expansâ repleto, inibique sese moventibus variis Lucis partibus: ita Omnipotentiae Divinae non fuisset impossibile, Extensionem dictam adhuc septingentesies ampliolem facere, atque Solem millies majorem formare ac est praesens Globus terraevens.

Quinimò, ipsum Hominem ad imaginem SUI conditum, potuisset Omnipotens adhuc multò majorem fabricare & benedicere in eadem staturâ propagandum.

§. Verùm enim verò, si cogitare sufficeret, quid non diceretur possetque proferri: respiciendum autem ad plura, nec statim hæc vel illa, quæ mentem subiit Assertio, vel duntaxat Cogitatio minus circumspèctè assumi debet.

Quamvis plures legantur Cæli, non tamen plura leguntur Firmamenta, & Hoc unicum κατ' ἐξοχήν Cælum dicitur, naturale, astringerum, quod movetur circa Mundi Axeos (ἄξον) utramque partem, sive circa suos [non Terræ] Polos; & quântò major concipitur æquinoctialis Circuli longitudo, tantò improbabiliiores redduntur Aque supra-Cælestes, Cœlique Motus ab iisce Aquis, in ordine causæ secundæ, perpetim ac jugiter continuatus: si autem Rationis humanæ Fidem non meretur Id, quod Sacrae Scripturæ Apex de Rebus Naturalibus refert, cogitet quælo Aliquis, quantum indè oriatur ulterioris (quantæ) Diffidentiae periculum.

Rationi aliquousque, in Re hæc ardua, summâ
 Rac extremâ, exercendâ, explorandi gratiâ, Ejusce
 quid valeant humeri, quid ferre reculent in hilce Naturæ
 Magnalibus; licebit, celerrimum quendam Motum
 conferre Revolutioni Sphæræ Cælestis, & comparare, e-
 xempli causâ, Motum globuli bombardâ explosi, utpote,
 qui, tempore $\frac{1}{8}$ Minutæ, transit spatium 600. pedum;
 ponatur talis celeritatis continuatio & quærat, quan-
 tum unius Minutæ; erit 4800. pedum, porrò, quantum
 unâ Horâ, scilicet 488000. pedum; horum duo, passum
 Sagittariorum, quatuor (juxta alios, quinque) geometri-
 cum, quorum mille faciunt Milliare Italicum, horum
 quatuor Germanicum, adeòque, spatium horarium
 488000. pedum, habebit 122000. passus geometricos, &
 hi æquivalent 30. $\frac{1}{2}$ milliaribus germ.; quæ, pro tem-
 pore Diei naturalis, per 24. multiplicata exhibent 732.
 Millaria germ.

At verò, quid hoc spatii est in longitudine Circuli Cæli
 mediî & maximî, siquidem Diameter Mundi, uti 22. ad 28,
 pro Semi-Circulo infert 1809387. $\frac{7}{11}$ cujus Duplum est
 3618775 $\frac{3}{11}$, in quâ & quantâ longitudine, illa 732. Millia-
 ria 4992. $\frac{631}{732}$ ses continentur, sive particula aut punctum
 Cæli, in regione seu tractu Circuli mediî, quater millie-
 ses nongentesies nonagesies bis vel ter celerius fertur, in
 & cum ipsius Firmamenti circuitu quàm est celeritas in
 Terrâ antè pensâ: consequenter, unius horæ tempo-
 re, dimetitur spatium 150782. $\frac{7}{24}$ $\frac{3}{268}$ milliar. germ.

In reliquis quidem tractibus, tropicis videlicet ac cir-
 culis

culis polaribus & juxta parallelis, tantò minor est Longitudo quantò minores illisunt, tantaque minor in iis reputatur Cœli Conversionis celeritas, item, in dimidiata Altitudine, quanta est Eclipticæ regio, & in Lunæ altitudine fere subocuplâ, uti minor Longitudo ita minor Celeritas, quoad Motum Cœli communem, concluditur.

In illa autem Æquatoris regione, defixis animi oculis intuentes Cœli conversionis Celeritatem, recordamur meritò, quid ἐμφάνως habeat quod legitur: Firmamento fabricando ipsum DEUM concurrisse, non modò Verbo & Jussu, sed & (quod singulariter notamus) Facto, seu, admotâ quasi manu; in superque adhuc, Aquarum, præprimis & Supra - Cælestium, superficièi hodièque incubare ipsum DEI Spiritum.

Ethnici, Hæcce ignorantes, quàmvis tantam Celeritatem animo comprehendere ac ne quidem cogitare possent, tamen Eandem in Cæli revolutione, Hancque ipsam, non diflessi fuerunt, uti videre est *Collat. exeget. Sect. 4. text. §. num. 10. 12.*

Pudeat ergo nos Christianos, Firmamenti Motum, ab Aquis incumbentibus, ultrâ fermè humanum captum, continuatum, eundem nimirùm moderante ipso DEI Spiritu, vocare in dubium; vel, citrà Experientiæ & Rationis urgentem necessitatem, tale concipere Mundi Systema, juxta quod Veritas Verbi de Hòc revelati vix queat consistere!

Cùm adèò pressè Typis collecta fuerint Præcedentiæ; Cut huic tertiæ plagulæ adhuc aliquid spatii supersit, non indecorum erit, adjicere quædam circa *Tenebras*, seu Materiam fundatricem, quâ mediante, fundamentum Mundi consistit, Columnæ Firmamenti sicut incon-

C 5

cussæ

stantem, ad eòque magis pellucidum, radii solares trajicientes, oppositâ seu averfâ corporis peregrini parte, loco umbræ, tractum lucidiorem sistunt, ex globulis lucis unâ in hunc congregatis, eumque, pro ampliore circumfusi, tum ætheris tenebricosi, tum terrearum particularum, atmosphærâ, longiorem, istâque deminutâ, vel absumptâ, pariter breviorè abbreviatumve; tandemque, Complexu particularum Stygiarum & ætheris è terrâ inanibus procedentis soluto, disperit Stella: Stygium autem vel alterari potest, & tunc non amplius, ceû minùs Contrarium, à globulis Lucis ad eò impetitur, vel aliò in Umbram Terræ secedere. Motus Cometæ, si ab Occasu (sub Ecliptica) ad Ortum est, debetur globulis Lucis peregrinam Materiam itâ promoventibus; si vergit in Latitudinem Septentrionalem adscribitur ætheri ad strias polares alterabili; si declinat in Latitudinem australem, acceptus refertur ipsi primi Elementi Materiæ strictè sic dictæ, quæ versùs austrum sui similes non-alteratas particulas invenit: hæc de motu ejus proprio dicta sunt; motum Cometa cum cœlo communem non aliter agnoscit, ac ordinaria Firmamentum exornantia Astra.

Aliàs, eadè stygiæ proprietatis particulæ, id est, in statu densi constitutæ & ad statum expansi nondum alteratæ, inter aëris ætherisque sublimia nullum reperiunt locum, præterquam in tractu umbræ terrestris; atque hanc Terræ Umbram, ceû indè non pellendam sed fortiorè quasi & prævalentem, averfantur Planetæ in Solis oppositum lati, dictoquè Umbræ tractui quotannis appropinquantes, viâ propemodùm discedunt, videlicet, assumpto ambitu epicyclico, retrogradi fiunt, donec præterierit umbra tenebras ferens: quâ verò prætergressa, rectam sui circuli viam paulatim repetunt. Harum, nimirum,
Mar-

cussæ , Quies Terræ defenditur , ipsiqve Cælo [quin' & Mari] limitatur Motus.

Hæ autem sunt relegendæ , non è loco Privationis Aristotelico , sed , è loco Positionis Genesiaco , collatis Naturæ Constitutione , Vi ac habitudine : Quippe , ad centrum Macrocosmi jam tùm , ante expansionem pro Cælo (æthere aëreque) factam , *præsentes* Tenebræ ità prævalebant Luci , ut Hæc , nisi Omnipotente manu indè separata fuisset , Motûs sui non evasisset compos : statim verò , ac divisa erat , motum suum proprium exercebat . Tenebris locus assignatus legitur ad Centrum , Luci autem latio sua salva magis est ad Circumferentiam : etenim , sub Firmamento , ejusque præsertim mediâ altitudine , Lucis motus activè talis obtinet magis excellenter ; uti contrà , super abyssum , tenebræ Quietem sui , ipsiqve Terræ , defendunt inexpugnabiliter , intellige , quoad universam Terram , sive globum terraqueum : nam quoad particularia in Terræ interioribus loca , sciendum est , iis ce nonnullis contineri Mobile , transitumque permitti tùm Aquæ , è Maris profundo quæ ad fontium & fluviorum scaturigines redit per occultos meatus ; tùm ætheri , qui vehementer agitatus agitansque efficit Terræ-motus , minùs vehementer alicubi transhalans Metallicidis venit nomine Tempestatis .

Terræ quippe locis olim inanibus inditus *Æther* , subterraneus indè dictus , ità , calore vel alio succedaneo infligatur ad Motum & sursum . [ubi Expansi , sui similis , locus est] tendentiam ; *qui* & aliquando , partes suæ materiæ stygias (non-expansas) unà secum in sublime ferens ibiqve iiscum conglomeratus , impetitur à Lucis globulis , existitque **Cometa** ; cujus dictum glomum , ex æthere subterraneo tenuiore , ac circumfusus nocturnus est , constantem ,

Martis, Jovis & Saturni retrogradationum ratio evidens alia dari nequit, quàm hæc Terræ Umbra, ad progressum Solis annum pariter per Ecclipticæ Oppositum progressiens, & nunc pluribus nunc paucioribus tenebrarum particulis prædita.

Adeoque, tenebrarum partes in sublimi fixum nullibi reperiunt locum, sed saltèm infrà globi terraquei superficiem; Unde videlicet per Mundi Diametrum & ultrà Globi terraquei Superficiem, per aërem & superiorem Olympum utrinque protensæ, Polos constituunt ipsæ non amplius tenebræ, sed in ætherem striatum striantemque mutatæ; ad quos quidem Polos ipse quoque **Motorum** naturalium Primus & Præcipuus, nempe Sol, stringendo fermè [ad striarum latè circa Polos disperisarum ambitum] allidens repellitur & revertitur.

Præterquàm in tractum hunc Orbis diametralem, etiam ad alia ab Hòc divergentia loca, è medio & imo Terræ, prostant tenebræ, verùm non ità rigidæ horridæque, scilicet, quæquæversum per telluris aquarumque ponè-terrestrium molem, eequidem solùm ad superficiem Globi terraquei, aliqua sui rigiditate flexili tamen, pertingentes; & hinc causa existit fluxûs & refluxûs Maris, addenda illi quam *Verulamius* ponit, scilicet: quòd Aquæ Maris, Motum Aquarum Supra-Cælestium imitaturæ, vergant quidem ab Oriente ad Occasum, sed retrovertantur (addimus) inde, quòd, horripilatim per Mare prostantibus Tenebrarum filamentis, pondere aquarum quidem pressis & flexis, sed propria, ex Denso sui, vi sese recipientibus in erectum, fluxus retrovertetur in contrarios terminos; & Hæc ab Imo causa æque perpetua est ac Illa à Summo petita, utraqve autem à vento & frigore juvari potest, præsertim autem Hæc à certa Phasi Lunæ, ceu tenebrarum præ-

præ-

Præsidis, dum, tempore Novilunii altiùs proficere concipiuntur filamenta, & Plenilunii tempore intrà Maris superficiem concentratiora, adeoque pariter fortiora; etiamque, vere ac autumno experiuntur majores inundationes, propter uberiorem aquarum copiam.

Quod verò uni Terræ loco & littori major & constantior adsit fluxus & refluxus, quam alii, id ex situ & viciniam deducendum, videtur, exempli gratia: Ostium Albis notabilior patitur exundationis & subsidentiam vicissitudinem, quam Visurgis, inde, quòd littus Chersonesi Cimbricæ Occidentale, ex plagâ Occidentis Septentrionali in Orientis australem, obliquè climati convergens, situm sit; unde, ex Occidente rediens impetus, juxta dictum littus ad ostium Albis affluentius colligitur: cum, vicissim, motu aëris Ordinario & fluvio permagno advectis aquis, ab Oriente ad Occasum impulsus esset fluxus, tenebrarum filamentis, quantum magis compressis, eò magis densis, & eò fortius in erectum sese recipientibus atque ulterius lapsurum aquarum pondus retrahentibus.

Quam quidem rationem, alii, quæ Ebullitionem Maris statuit, præferimus, ideò, quòd, ubi aliquid ebullit, ibi ad omnes contenti oras æqualiter & simul assurgit: hic verò secus, &, successivè ad fluit, videlicet *Stada* bihorio citius quam *Hamburgi*; quamvis ad hoc dicere quis posset: Ebullitionem fieri, non intrà alveum fluminis, sed intrà profundum Maris; iterùm tamen implicat, quòd Exæstuationis intrà diem naturalem bis iterandæ nullam videamus causam.

Hæ per aquam maris prostantes tenebræ Lucis quòque globulos sibi retinent noctu, igneumque sic colorem repræsentant; quin &, calorem præ se ferrent, nisi ab aëre (non denso, sed) expanso prohiberetur, quò minus ex-

te

terius adhaerentes globuli ad, vel in, atomos igneas concentrentur: interius autem hae tales inclusae Salis partem constituunt.

Ignis è lucis partibus modificatus &, quoad sui materiam, in certa Mixta concretus, si quando solutus fuerit, tendit sursum (æque Densum sui in sui Expansum.) Æther, è tenebris in sublimè latis inque expansum alteratis consistens, non prohibente Contrario, vel Naturæ naturantis ordine statuto, retendit à circumferentia & sublimi ad Centrum & profundum (à dis-unito & dis-gregato ad unitum & Densum)

Ad hunc Mundi locum, veluti sibi domesticum, tendentes illae tenebrarum partes, quæ à Contrario sursum movente indè fuerunt dimotæ, data retendendi ansa, vehementer ipsæ disunitæ ad sui unitum nituntur, documento certorum Experimentorum: idque propria sua & activa inclinatione, differente quidem deorsum-tendentiaè vi, propter diversam indolem, quæ existit ratione locorum tum Polo tum Abyssò sive centro priorum; hinc, materiæ hujus particulæ, præ se ferentes profundioris loci proprietatem, ab hac ipsa non alteratæ, Naturæ atque Motûs Principio tantò magis contrariæ sunt, & occultæ malignæve qualitatibus audiunt; aliàsve, in Mixtis, salibus profundioris pariter Originis, v. g. in Vitriolo, per vim ignis atomosque igneas disunitæ per æquilibrium quasi servatæ, ex disunito fortiter agunt tendendo, penetrando corrodendo: prout in Aquis Stygiis indè dictis Fortibus videre est.

Hæc Materia magis stygia, in Vegetabilibus & Mineralibus, venenum est; hæc, aliquatenus stygia, vim acrem Purgantem exerit; hæc non-alterata obtinetur in Antimonio, terræ expansæ atherique lociata, à quibus vix separatur

ratur calcinatione & transfusione, regulo quippe adhuc præsens est emetica: saltem per nitrum insignè alterabilis est, nigroque ejus dispereunte, terra alba conspicitur evaditque allevans corpori medicamentum. Eadem hæc materia, eaque *συριστή* inest Hydrargyro, junctum sibi habens ætherem sublimiorem, nullo intermedio mixtum; adeoque in hoc metallo imperfectè mixto variari potest mutatio.

Eadem Materia, ipsi Terræ aliàs domestica, ad terras medicamentosas colligitur, hisce, ceu suo elemento, sese jungens, atque sic è corpore eliminatur; uti quoque Variarum Præcipitationum illa redditur ratio, quod acre unum alteri corpori, sibi magis simili, sese jungat, & deserat aliud quod prius solverat.

Corpori autem humano inest tum naturaliter unà constitutiva tum præternaturaliter & afflictiva; eaque Hæc, vel intrà corpus assumitur, ut Medicamentum, ut Venenum: Vel intus generatur, per terrorem subitum mororemve diuturnum. Atque hæc doctrina dilucidari potest ex Rerum extrà Corpus nostrum consistentium identitate ac Diversitate cum partibus corporis constitutivis; uti namque Luci & Spiritibus animalibus intercedit identitas tam ratione formæ (quoad nempe illius expansæ particulas globulares:) ita Ætheri sive parti tenebrarum expansæ & generi nervoso intercedit Identitas tam ratione formæ quam ratione materiæ; tenebris autem stygiis & nervis est saltem identitas materiæ, etiamque, Venenum, ex illis maximè talibus constans, facile sese hisce insinuat & convulsiones inducit.

Enimvero, ecce! Spatium fermè repletum est, proindeque hujusmodi plura Secundam Tertiamque Operis Partem attingentia, Hæc ipsa exclusi se patientur.

Ad

Ad
Nobilissimum, Pietate, Candore, eruditione
atque experiētiā valde conspicuum VIRUM,

**DN. GERHARDUM
GERLINGIUM,**

Med. D. & Practicum hīc optimum,
*Cum ille alterum operis sui Tripartiti PRODRO-
MUM, in gratiam Medicina concinnatum, mihi ante
publicationem communicaret.*

Quid scribam, mihi cum *weidegauer*, VIR-
AMICE, legendum
Das? Aitis: DIGNUS † qui LIGER
atque legar.

Tuque (quod addo) VIR es DIGNUS
quem florida porrò
Vincla * LIGENT, & mox OBLIGET
omnis amor.

† D. GERLINGIUS: DIGNUS LIGER.

* Vinculum Poëtis non rarò pro corona,
ut h. l. ponitur. Seneca in Medea v. 70.
Præcingens roseo tempora vinculo.

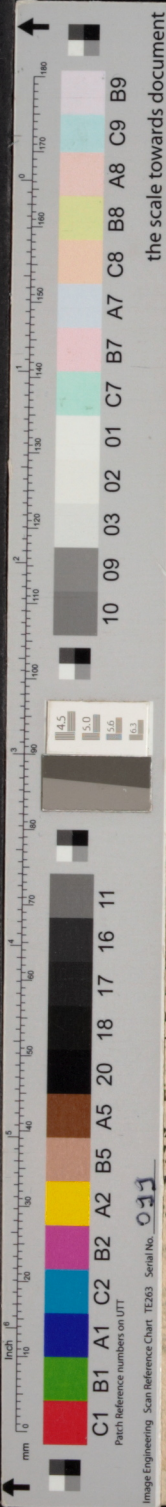
LMQ.

A. D. HABICHHORST, D.

FCtis Th. & totius Acad.
Senior.

10.32.
p 47.

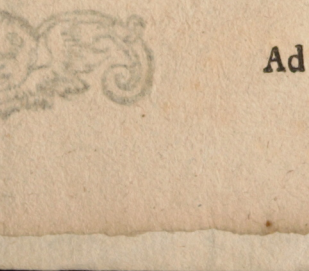

7) ☉
sione, regulo quippe adhuc
per nitrum in igne alterabi-
eunte, terra alba conspicitur
medicamentum. Eadem hæc
inest Hydrargyro, junctum
prem, nullo intermedio mix-
illo imperfecte mixto varia-

ræ aliàs domestica, ad terras
hisce, ceu suo elemento, sese
eliminatur; uti quoque Va-
redditur ratio, quod acre u-
is simili, sese jungat, & deferat

tum naturaliter una constituta
iva; eaqve Hæc, vel intra corpus
, ut Venenum: Vel intus genera-
toremve diuturnum. Atque hæc
erum extra Corpus nostrum con-
ate cum partibus corporis consti-
tibus animalibus intercedit iden-
nempe illius expansæ particulas
rti tenebrarum expansæ & generi
ratione formæ quam ratione ma-
nervis est saltem identitas materiæ,
ximè talibus constans, facillè sese
inducit.

fermè repletum est, proindè
am Tertiamque Operis Partem
hæc ipsa excludi se
ntur.

Ad